

κατὰ τὴν στρατὸν ποὺ πῆγαινε στὸ δάσο. Ὁ γέρος
δαγκώνοντας τὶς πλεξίδες μὲ λύσσα, καὶ τηρᾶζοντα
ὕστερα κατὰ τὴν μερίαν ποὺ φεύγανε, ξεφώνησε: «Κα-
τάρᾳ σας!» Κι' ἀπὲς σηκώνοντας τὸν οὐρανὸν τὰ χέ-
ρια: «Ποῖός ἐστὶν ὁ Κριτής; Ποῖός ὁ Θεός;»! — Οἱ
χωρικοὶ στὰ λόγια ἐτοῦτα τὸν πετροβολήσανε καὶ τὸν
χτυποῦσαν με βόλους χιόνια τὰ παιδιὰ λέγοντάς
του: «Ὁρρεῖ! Ὁρρεῖ!... Δάσκαλε!»! — Ὁ γέρος
ἔτρεξε καὶ μαζέψε ὅλα τὰ σκουτιά τοῦ σπιτιοῦ ἐν
σωρὸς τὴν τράβα τοῦ σπιτιοῦ πέρασε ἐνὰ σκοινί, ἔκαμε
θηλειά. Ἀπὲς κέντησε φωτιά στὸ σωρὸ τὰ σκουτιά, καὶ
σύγκαιρα κραυγάζοντας: «Τώρα λυσσάχτε, σκυλιά!
Σταυρωτῆδες!» ἐφουρκήστηκε.

Καρδαμύλη.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ *

ΔΑΦΝΗ

Τὰ μυαλά ὁ πόνος ταράζει.
Εἶναι δίκιος ὁ θυμὸς του.
Τὴν καρδιά κ' ἐμένα σφάζει
Ὁ ἀναπάντεχος καημὸς του.
Δὲ θὰ μίλαγε τὸ στόμα
Ψεύτικα τὴν ὥρα τούτη,
Κι ὅλα ἄς μοῦταζαν ἀκόμα
Ὅσα εἶναι στὸν κόσμον πλούτη.
Πλερωμὴ ποτὲς δὲν πῆρα·
Καὶ τὴν ὥρα ποῦ τὸ Χάρο
Μοῦ κρυφοτοιμάζει ἡ μοῖρα
Πλερωμὴ ἡ δόλια θὰ πάρω;
Εἰδρασμα δὲν εἶμαι τοῦ Ἀδῆ!
Πῶ πολὺ ἀπὸ σένη κλαίω,
Γιατὶ ρίχνω σου σκοτάδι.
Στὴν ψυχὴ μὲ τὰ ὅσα λέω.
Στανικά μου ἦρθα ἐδῶ πέρα
Καὶ μὲ πόδια λυγισμένα.
Δὲ μ' ἀνάγκασε ἡ φοβέρα,
Μόν' τῆς τύχης τὰ γραμμένα.

(*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 148 φύλλο.

ρίας τώρα καὶ μὲ παραξένα μάτια βλέπει τὸ γαῖμα
νὰ στᾶζει σταλαγματιές ἀπὸ τὴν μύτη τοῦ μαχαί-
ριοῦ ποὺ ἐσφιγγε ἀπὸ συνήθειο τὸ χεῖρ του.

Ε'.

Ὅλοι οἱ γειτόνοι τῆμαθαν ὅσα εἶπεν. Τὴν ἄλλην
μέρα τὸ πουνὸ στὴν Καλαμώδουσα οἱ γυναῖκες, κα-
θὼς γιομίζουν τὰ σταμνιά τους, ἀκοῦνε θαυμασμένες
τὴν συφορὰ τῆς τίμιης Κάλως καὶ ὅλες ρέχνουν τὸ
βρυσίδι στὴ Μήλιω καὶ στὸν ἀδερφὸ τῆς. Ἀπτός
ἔχει γίνεαι ἄφαντος. Οὔτε τὴν ἀδερφή του ξαναγύ-
ρισε νὰ ἰδεῖ. Τοῦ ἐσάλεθε τὰ μυαλά ἡ ἰδέα πὼς
θὰ τὸν ἀλυσσοῦδεναν καὶ θὰ τὸν ἐκλείναν στὴ μου-
χλιασμένη μπουντρούμα τοῦ κάστρου. Τὰ παράτησε
ὅλα καὶ πέρασε τὰ σύνορα γιὰ τὸ ἐξωτερικόν. Ἐστὶ
ἄφθνη λέρτερη τὴν ἀδερφή του ποὺ κάπια γειτό-
νισα θὰ τὴν περιποιούντανε καὶ ἀφθὴν ὥσπου νὰ
γερέψει.

Καὶ καθὲς μιὰ ἀπὸ τὶς νῆες γυναῖκες σὺπάζει
σκεπτικῶς. Κοιτιοῦνται στὰ μάτια παραξένα καὶ
δαγκώνουν τὰ κάτου χεῖλια κουνώντας τὰ κεφάλια
των. Ὅλες τὶς συμπαθοῦνε, γιατί εἶπανε οἱ πῶ δου-
λεφτάρης κοπέλλες κ' οἱ πῶ ὁμορφες. Στὰ νιάτα
των μπροστὰ τὰ μάραντα ἐπρόσφερε τὸ λιθάνι τοῦ

Κ' εἶπα ὅ,τι θέλα νὰ μείνῃ
Καὶ γιὰ ἐμὲ κρυφόν. Μὰ τώρα
Δὲν ξεγίνεται ὅ,τι ἐγίνην·
Ἡ σημαδεμένη ἦρθε ὥρα.
Ψέματα δὲν εἶπα! ἡ Φύση
Φανερόναι στὸ νοῦ μου ὅσα
Δὲ μπορεῖ ἄλλος νὰ γνωρίσῃ.
Ξέρω τῶν πουλιῶν τὴν γλῶσσα,
Τὶ σιγομιλάει τὰ γέρι
Μὲ τὰ φύλλα ὅταν φιλιέται,
Καὶ σὲ ποῖο ἀποκάτου ἀστέρη
Ὁ καθὲς ἄνθρωπος γεννιέται.
Τόσον κόσμον ἂν θῆς νὰ σώσῃς
—Κι ἄμποτε νῆτανε ψέμα—
Τὴ Σμαρᾶ γδω θὰ στοιχίσῃς
Μὲς στοῦ ποταμοῦ τὸ ρέμα.

ΘΩΜΑΣ

Στὰνάθεμα! Τάκούσατε τί εἶπεν ἡ Στρίγγλα;
Ποῖός ἀπὸ σᾶς ἔχει καρδιὰ ἄνθρωπο νὰ χτίσῃ;

ΜΑΘΙΟΣ

Ἀποῦ γραφτό της εἶναι, ἐμεῖς τί φταῖμε τάχα;

ΘΩΜΑΣ

Πιστεύετε πῶς θὰ στεριώσῃ τὸ γιοφύρι;

ΠΕΤΡΟΣ

Γιατὶ ὅχι; Ποῖός τὰ μυστικὰ ξέρει τῆς Φύσης;

ΘΩΜΑΣ

Τῆδε μιὰ γριὰ τρελλή καὶ τὸ πιστέψτε ἀμέσως!

ΜΑΘΙΟΣ

Γιατὶ εἶν' ἐλπίδα μας στερνὴ πῶς θὰ σωθοῦμε.

ΠΕΤΡΟΣ

Τόσους προσμένει ὁ Χάρος· ἄς χαθῇ κ' ἐκείνη.

ΘΩΜΑΣ

Ψυχὴ δὲ θὰ χαθῇ. Ὅχι χτίσω τὸ γιοφύρι.

ΜΑΘΙΟΣ

Τόσες φορὲς τάκούσαμε, μὰ ἦταν τοῦ κακοῦ.

ΘΩΜΑΣ

Ἀκοῦστε με ἄλλη μιὰ φορὰ· δὲ λέω ψέμα.

ΠΕΤΡΟΣ

Ἡ προσταγὴ τοῦ βασιλιᾶ δὲν περιμένει.

ΘΩΜΑΣ

Θᾶναι χτισμένο, πρὶν περάσουν οἱ τρεῖς μέρες.

ΜΑΘΙΟΣ

Ψέματα, ἀφοῦ δὲ χτίστηκε μὲς σ' ἕνα χρόνον.

ΘΩΜΑΣ

Μὰ ἦρθε ἡ στιγμή ποῦ ἡ τέχνη μου θὰ νὰ νικήσῃ.

ΠΕΤΡΟΣ

Τί νίκες καὶ τί τέχνη! τὸδεῖξες τί ἀξίζεις.

κάθε λεβέντης τῆς χώρας· μὰ τίποτα δὲν ἐβγάξαν
μ' ἀφτό.

Εἶχαν λησμονηθεῖ ἐκεῖ στὴ βούση, καὶ τώρα, σιγὰ
σιγὰ μὲ τὴν ἀράδα, μιὰ μιὰ φέβουν λυπημένες μὲ
τὰ σταμνιά γιομάτα στὶς πλάτες ὀπίσω κρεμα-
σμένα μὲ τὰ δυὸ χεῖρια καὶ μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό
στὴ γῆς. Ἐνα βοσκοπαῖδι προφτάνει καὶ λέει στὶς
νῆες γυναῖκες πὼς ἡ Κάλω σώνει. Κι ὅλες τὴν ἐ-
ψυχοπόνεσαν κατὰκαρδὰ.

ΣΤ'

Ἐπειτα ἀπὸ μέρες ἡ Κάλω ἔχει γιατρεφτεῖ. Τὰ
σημάδια μονάχα φαίνονται στὸ παραμορφωμένο πρό-
σωπό της καὶ τὸ κεφάλι μαλλιά πολλὰ δὲν ἔχει.
Τὸ δίνει ὁλόγυρα μὲ μιὰ μεγάλη μαγουλίκα καὶ
βγαίνει ὅζω κάποτε. Τὰ μηλαδέφια της κατέβη-
καν γιὰ λίγες μέρες ἀπὸ τὰ ψηλὰ βουνὰ ποῦ δούλε-
σαν μπιστικοὶ στὰ μεγάλα τσελιγκάτα, μὰ τίποτας
δὲ θέλησε ἀφθὴν νὰ πεῖ, δὲ θέλησε νὰ μολογήσῃ γιὰ
νὰ μὴ γίνεαι σούσουρο καὶ περιγέλιο τοῦ κόσμου.
Τοὺς εἶπε·

«Κάλλιο νὰ γίνω σκουπίδι παρὰ νὰ πῶ λόγο.
Ἀφῆστε με, μηλαδέφια μου, στὸν πόνο μου. Ὁ Θεός
ποῦ εἶναι δίκιος ἄς κρίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν του».

ΜΑΘΙΟΣ

Λόγια μὴ χάνουμε· θὰ γίνῃ ὅ,τι εἶπε ἡ Δάφνη.

ΘΩΜΑΣ

Πιστεύετε στὴ μάγισσα καὶ ὅχι σ' ἐμένα!

ΠΕΤΡΟΣ

Ἀκου, Θωμᾶ· ἡ γυναῖκά σου ὅλους θὰ μᾶς σώσῃ.

ΘΩΜΑΣ

Ποτὲς ἄς μὴ σωθοῦμε, ἂν εἶναι αὐτὸ νὰ γίνῃ.

ΜΑΘΙΟΣ

Τὸ λές· μὰ ἐμεῖς ποῦ δὲν τὸ θέλουμε, λέμε ὅχι.

ΘΩΜΑΣ

Ἀρα δὲν εἶμαι ζωντανός θὲ νὰ πεθάνῃ.

ΠΕΤΡΟΣ

Τοῦ κακοῦ ὅ,τι κι' ἂν πῇ· θὰ στοιχίσωθ' ἡ Σμαρᾶ γδω.

ΘΩΜΑΣ

Ἄν σᾶς ἀρῇσω ἐγώ!

ΜΑΘΙΟΣ

Ναί! κράτησε ἂν μπορέσῃς

Ὅλους ἐκείνους ποῦ σὲ λίγο θὰ τὸ μάθουν.

ΦΛΩΡΟΣ

Πίσω! δὲ βγαίνεις ζωντανός ἀπὸ ἐδῶ μέσα.

ΠΕΤΡΟΣ

Στάσου στὴν ἀκρὴ ἐσὺ!

ΜΑΘΙΟΣ

Λαχτάρα σου κ' ἐμένα!

ΘΩΜΑΣ

Σύχασε! Φλώρο· τίποτα δὲν κάνει! ἡ εἶα.

ΜΑΘΙΟΣ

Πᾶμε νὰ τὸ ρωνάξουμε στὸν κόσμον, Πέτρο,
Ὅτι τοῦ ἀρνιέται ἀπ' τὸ χυμὸ νὰ τόνε σώσῃ.

ΘΩΜΑΣ

Σταθῆτε! λυπηθῆτέ με! τίτια λαχτάρα

Ποῖά τὴν κρατᾷ καρδιά; ἔχετε κ' ἐσεῖς γυναῖκες

Καὶ νοιώθετε τὸν πόνο μου· δὲ θὰ θελήσῃτε

Νὰ μοῦ σπαράχτε τὴν καρδιά, γιατί σᾶς τόπε

Μιὰ γριὰ τρελλή! Σκερτῆτέ το· κακοὶ δὲν εἶστε

Νὰ κάμτετε κακοῦργημα ποῦ θὰ σᾶς φέρῃ

Καὶ μὲς στὸν ὕπνο σας τὴν παιδωμὴ τοῦ τρόμου.

ΠΕΤΡΟΣ

Τί φταῖμ' ἐμεῖς; Μονάχος σου τῶς ζήτησαι

Νὰ χτίσῃς τὸ γιοφύρι γιὰ νὰ πάρῃς δόξα.

Ἐσὺ τὸ βασιλιὰ θύμωσες τόσο ποῦ ὅλους

Μὲ μιὰ του προσταγὴ στὸ θάνατο μᾶς στέλνει.

Κ' ἐκεῖνοι ἐπείστηκαν στὰ λόγια της. Τὴν ἀ-
γαποῦσαν τόσο πολὺ τὴν μονακριβὴ ποὺ δὲν κόπτεσαν
νὰ τῆς ραγίσουν πῶς τὴν καρδιά. Κ' ἐγύρισαν πάλαι
στὰ βουνὰ γιὰ τὸ χειμῶνα.

Καὶ ἡ Κάλω κρύβει βαθιά, βαθιά στὰ πῶς μου-
στικὰ κατατόπια τῆς καρδίας της, τὴν ἀγάπην ποὺ
τῆς φλογίζει τὴ ζωὴ. Δὲ θέλει νὰ ἰδεῖ ξανά τὸν
Κόλια, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μέρα ποὺ τὴν ἀντίκρυσε
ἀφτός ἔτσι ἀσκημισμένη καὶ δίχως τὰ ξανθὰ μαλ-
λιά στὸ κεφάλι ποὺ τῆς ἐταίριαζαν σὰν ἕνα φλουρο-
καπνισμένο στεφάνι. Γιατὶ εἶχε γελάσει ἐμπαιχτικῶς
μ' ἀφθὴν ποὺ κατάντησε νὰ χάσῃ καὶ κάλλη καὶ
ὅλα. Τὸ γέννημά της ἐκείνη τὴ χρονιά εἶταν κατα-
στραμμένο σκεδόν καὶ χαμένο καὶ ἀρπαγμένο, γιατί
ἀφθὴν δὲ μπορούσε νὰ ἐπιστατῇ στὸ θέρισμα, στὰ λώ-
νισμα, στὸ λίκνισμα, στὸ κουβάλημα.

Καὶ μένει ἀτήρητη μὲ τὰ ξεθωριασμένα μού-
τρα, χαλασμένη ἀπ' ὅζω, μὰ ἡ ψυχὴ της κρατᾷ
τὴν περηφάνια, τὴ λιχνίζει ἀκόμα τὸ γλυκὸ ὄνειρο
τῆς νιότης καὶ μέρα πρὸς τὴν μέρα ἡ κρυφὴ θλίψη
ἀπλώνει καὶ τῆς κατατρώγει τὰ σωθικά. Μαργα-
γιάζει σὰν τὸ κομμένο τραντάφυλλο καὶ σήπεται
σὰν τὸ πεσμένο κιδόνι.

Ἀλλότε στὸν ἀργαλιὸ μπροστὰ ἰδιάζει τὸ πανί
ἡ παῖζει μὲ τὰ πόδια της τὶς πατῆρες, ρέχνει τὴ

Γιὰ τοῦτο τώρα ποῦ μονάχη μας ἐλπίδα,
Ἀπόμεινε νὰ κάνουμε ὅ,τι εἶπε ἡ Δάφνη,
Ἐσὺ καὶ τῆς γυναίκας σου τὸ τέλος φέρνεις.

ΘΩΜΑΣ

Πάντ' ἀφορμὴ βρίσκει κανεὶς, ὅταν νὰ διώξῃ
Θέλει ἀπὸ πάνω του τὸ βάρος καθέπ' πράξης,
Γι' αὐτὸ κ' ἐσὺ τόσο φαρμακερὰ μιλεῖς μου.

ΜΑΘΙΟΣ

Τοῦ κάκου λόγια χάνουμε. Κ' ἐμεῖς ἂν ποῦμε,
Πῶς δὲν εἶναι σωστὸ νὰ στοιχωθῇ ἡ Σμαράγδω,
Τῶν ἄλλων τὴ γνώμη ποῖς μπορεῖ νὰλλάξῃ;

ΘΩΜΑΣ

Μὰ νὰ τὸ κρύψτε ὥς ποῦ νὰ χτίσω τὸ γιοφύρι.

ΠΕΤΡΟΣ

Κι' ἂν δὲν χτιστῇ κι ὥς τότε ἡ διορία περάσῃ,
Δὲ θὰ κοποῦνε μονομιάς τόσα κεφάλια;
Καὶ τότε ἐμεῖς δὲ θάμαστε σωστοὶ κακοῦργοι,
Ποῦ τὴ στερνὴ τοὺς κλέψαμε τῆς ζωῆς ἐλπίδα,
Γιατὶ καλοὶ θελήσαμε νὰ σοῦ φανοῦμε;
Δίκαια μιλῶ νομίζω ἂν ὅχι, ὁ Θεὸς ἔς κρίνῃ.

ΘΩΜΑΣ

Ὁμπρός, πηγαίνουμε μαζὶ νὰ τοὺς μιλήσω
Κι ἀνίσως δὲν μπορέσω νὰ τοὺς δείξω τί εἶναι
Τὸ πιὸ σωστό, τότες... ἔς γίνῃ ὅ,τι θὰ γίνῃ.

ΜΑΘΙΟΣ

Τώρα μὰς μίλησες σωστὰ ποῖς σοῦ ἀντιλεῖ;

ΘΩΜΑΣ

Νὰ μείνῃς, Φλῶρο, ἰδὼ καὶ πές πῶς θάρθω ἀμέσως

ΦΛΩΡΟΣ

ὦ συφορὰ! τί ἀπόφαση ποῦ πήρε! Τάχα
Δὲν ξέρεῖ πῶς τῆς μάγισσας τὰ λόγια σ' ὅλους
Ἀλήθεια θὰ φανοῦν κι' ἀμέσως θὰ πιστέψουν
Σ' αὐτὰ; Προτῆτερα μονάχος δὲ μοῦ τόπε;
Τί; ζωντανὴ θὰ τήναι χτίσουν τὴ Σμαράγδω
Μὲς στὰ θεμέλια σὰν τὴν πέτρα; ὦ τρίςαλοί μου!
Κ' ὕστερ, λέει, νὰ μὴν πιστεύῃς τὰ γραμμένα!
Νὰ τὴν προβαίνει πρὸς τὰ δῶθε τρομαγμένη.
Πῶς νὰ τὴ δῶ χωρὶς νὰ τῆς τὰ φανερώσω;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλῶρο, ὁ Θεὸς ποῦ πᾶει; βιαστικὸ τὸν εἶδα
Πέρα νὰ τρέχῃ... μὰ ἔτρεχε σὰν ταραγμένος.

ΦΛΩΡΟΣ

Πᾶει τὴ φουρτούνα ποῦ μὰς βρῆκε νὰ μερώσῃ.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Τί θὲς νὰ πῆς;

σάητα καὶ γυφαίνει. Ἀλλόττε τραγουδαὶ θλιμμένη
καὶ πέφτει πάλι στὰ παλιὰ της χρόνια γιὰ νὰ να-
νουριστεῖ στὴν ἀντάρα μιανῆς φεγγαρόφωτης νυ-
χιᾶς ποῦ ἀπὸ τότες δὲν ἐτόλμησε πιά νὰ κοιτάξῃ
στὸ πρόσωπο τὸν κόσμον ὅλον.

Τὰ δειλινὰ κάποτε, ὅταν συλλογιέται τὴ περα-
σμένη ζωὺλα της, τὴν παίρνει τὸ παράπονο καὶ τί-
τια λόγια λέει. «Εἶμαι σὰν ἓνα ἐρμιο πουλὶ ποῦ
ἔχασε τὸ δρόμο του κ' ἐκάθησε σ' ἓνα βράχο νὰ
περιμένει ἔως καὶ περάσῃ κανεὶς σύντροφος. Ἡ κου-
κουβάγια ἔχει μιὰ φωλιά καὶ περνᾷ τις νύχτες μὲ
τὰ πουλάκια της. Ἐμένα ἡ γενιά μου θὰ στεριέψῃ
καὶ παντερημασμένο θὰ εἶναι τὸ σπῆτι μου. Ἐδῶ
στὸν ἀργαλιὸ ἀπὸ κάτου θὰ φυτρώσῃ μούχλα κ'
ἐκεῖ ἀνάμεσα στὸ σγουρὸ βασιλικὸ τὰ ροδοκικέρια
θὰ πετάξουν πάνω. Ἐγὼ δὲ θὰ χαρῶ παιδιὰ καὶ
τὸ γάλα μου θὰ ὀμπιάσῃ μὲς τὰ στήθια μου.
Κοίτα! Ὁ ἥλιος δὲν ἐβασίλεψε καὶ τὸ μισοφίγγαρο
ἄσπρις στὰ οὐράνια. Τί γλήγορα ποῦ ἔτρεχε σή-
μερα τὸ ἄτι του τὸ ρούσο! Τὰ μεσημέρια πέρασε κι
ὁ δρόμος ἐβαζέ ἀπ' τὸ περπάτημα του. Ἡ σκο-
τεινιά μου θάμπωψε τὰ μάτια καὶ πρέπει στὴ νύχτα
νὰνάφτουμε τὸ καντήλι... Πεθαμμένη μαννοῦλα μου,
ἀπὸ πότες ἔχω ποῦ δὲ σοῦφερα λάδι;...»

ΦΛΩΡΟΣ

Νὰ! νὰ σκεφτῇ μὲ τοὺς μαστόρους.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Πῶς τρώμαξα! Καὶ τί ἔλεγαν ἰδὼ τόση ὥρα;

ΦΛΩΡΟΣ

Σκέδια ἐκάναν πῶς θὰ στήσουν τὸ γιοφύρι
Καὶ πῶς ἀπὸ τὸ θάνατο...

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Κλαῖς, Φλῶρο; τί ἔχεις;

ΦΛΩΡΟΣ

Τίποτα· νά... θυμήθηκα κείνους τοὺς ἔρμους
Ποῦ τοὺς προσμένει ὁ θάνατος... καὶ δὲν τὸ ξέρουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Τί μὲ κοιτᾷς μὲ τόση λύπη; τί μοῦ κρύβεις
Καὶ πῶς νὰ τὸ πῆς φοβᾶσαι;

ΦΛΩΡΟΣ

Ἀφέντρα μου, δὲν ἔχω

Καρδιά ἀπὸ σίδερο νὰ σὲ θωρῶ μπροστά μου
Μὲς στὸν ἀνθὸ τῆς νιότης σου κι' ὅμως νὰ ξέρω
Ὅτι σὲ λίγο... ὦ! πῶς τὸ στόμα μου νανοῖζω
Καὶ νὰ σοῦ πῶ κείνο, ποῦ εἶν' καὶ γιὰ μένα τρόμος!
Ὅχι ποτέ! Δὲ θὰ τὸ μάθῃς ἀπὸ μένα.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλῶρο, τί λές! τρελλὰ θηκες κ' ἔτσι μιλεῖς μου;
Ἡ γλῶσσά σου σὰν τί κακὸ ἀναδεύει κ' εἶναι
Τὰ λόγια σου μισὰ; γλήγορα πές μου.

ΦΛΩΡΟΣ

Ἀφέντρα,

Δὲ μούπες πῶς θὰ μάγκῃς σὰν ἀδερφὸ σου;
Θυμάσαι; Τώρα ἦθε ἡ στιγμή κ' ἐγὼ νὰ δείξω,
Πῶς εἶμαι στὰ σωστά ἀδερφός σου κι' ἄκουσέ με:
Μαζὶ μου ἔλα νὰ φύγουμε κ' ἐκεῖ ποῦ μάτι
Ἀνθρώπινο δὲ θὰ σὲ βλέπῃ νὰ σὲ κρύψω.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλῶρο, λησμόνητες τί σοῦ εἶμαι καὶ ποῖς εἶσαι;

ΦΛΩΡΟΣ

Μὴν κακοβάνῃς κι ἄπρεπα δὲ σοῦ μιλάω.
Πῶς νὰ σὲ σώσω ὁ δύστυχος σκέφτομαι μόνο,
Γι' αὐτὸ ἄκουσέ με! καὶ μαζὶ μου ἀμέσως ἔλα
Νὰ φύγουμε ἀπὸ δῶ...

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ἐάστερα μίλα, Φλῶρο!

ΦΛΩΡΟΣ

Καὶ νὰ κρυφτῇς ὅπου τὸ μαῦρο ριζικό σου
Δὲ θὰ σὲ φτάνῃ κι ὅπου ἐγὼ θὰ σὲ φυλάξω.

Ζ'.

Στὰ ἀμπέλια τὰ κλήματα εἶναι γιομάτα ἀπὸ
πράσινα φύλλα καὶ λυγίζουν χάμου ὡς τίς χωματιές
ἀπὸ τὰ πολλὰ σταφύλια. Ὁ τρύγος κοντίζει καὶ οἱ
χωριάτες ξαποστίνουν ἀπὸ τίς δουλιές τῶν ἀλωνι-
σμάτων γιὰ λίγες μέρες. Οἱ συκοφάνδες πετοῦνε ὁ-
λόγυρα στὶς συκιές καὶ μὲ τὴ μύτη των τρυπᾶνε
τίς πράσινες καὶ μελανὲς φλοῦδες τῶν σύκων γιὰ νὰ
φᾶνε τὸν κόκκινον μέσα καρπὸ. Λαγούδια πηδῶνε
στὰ ἀλαργώτερα ἀμπέλια καὶ οἱ λαγονίκες ξοπίσω
τῶν τὰ κυνηγοῦνε· ὁ κυνηγὸς σουρίζει ἀπὸ κοντὰ
καὶ χιουμίζει τὰ σκυλιά. Εἶναι οἱ πιὸ ζωερὲς μέρες
τοῦ χρόνου μὲ τὴ χερά γιὰτὶ ἐφυγε ἡ κάψα τοῦ κα-
λοκαιριοῦ, μὲ τὴ μελλούμενη ἐλπὶδα τοῦ θροανοῦ
καὶ πλούσιου χυνόπουρου. Τὸ μάτι χαίρειται νὰ πλώ-
νεται στὴν πρασινάδα ἐκείνη καὶ ἡ καρδιά ἀναγα-
λιάζει μὲ τὴν πολλὴ της δύναμη.

Ὁ Κόλιας εἶναι ντραγάτης. Ἡ ψιλή του ντρα-
γασιὰ φαίνεται ἀπὸ πολὺ μακριὰ κ' ἓνας πλάτανος
πελώριος τὴν ἡσυχάζει τὰ δειλινὰ, ὄντας ὁ ἥλιος
κλώθει νὰ σακίσῃ.

Εἶναι νύχτα καὶ περιμένει τὴ Μήλιω. Σ' ἓνα
πανίρι μέσα ἀπὸ βούρλα πλεγμένο—οἱ τσιγκάνοι

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Νιώσμα διπλὸ τὰ λόγια σου· γι' αὐτὸ δὲν ξέρω
Μὲ γλῶσσα ποῖα νὰ περὶθῶ στὰ ὅσα ἀγροικᾶω.
Τί θὲς νὰ πῆς; Μολόγα το, σωστός ἂν εἶσαι.

ΦΛΩΡΟΣ

Μὴ μ' ἀναγκάζῃς νὰ σοῦ πῶ τίποτ' ἀκόμα

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μίλα σωστά, προτοῦ ὁ θυμὸς μὲ συνεπάρῃ.

ΦΛΩΡΟΣ

ὦ! πῶς δὲ θέλεις νὰ μὲ νοιώσῃς; μὰ δὲ φταίω,
Τὸ στόμα μου ἂν ἀνοίξω καὶ τὰ μάθῃς ὅλα.
Εἶναι τῆς τύχης μου κακομηνίτης πάντα
Νῆμαι σὲ κείνους ποῦ ἀχαπῶ... Μὰ τί νὰ κάμω;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Λέγε ἄφοβα.

ΦΛΩΡΟΣ

Προτῆτερα ἰδὼ μέσα ἡ Δάφνη

Κλεισμένη ἦταν κ' ἔλεγε ὅτι τὸ γιοφύρι
Θὰ στεριωθῇ... πῶς νὰ τὸ πῶ!... μὴ μ' ἀναγκάζῃς.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φλῶρο, τὸ θέλω νὰ τὰκούσω ὅσο κι' ἂν εἶναι
Κακό· ἡ βαριέμοιρη συνήθισα στὸν τρόμο.
Λέγει!...

ΦΛΩΡΟΣ

Ἄμα στὰ θεμέλια του ἄνθρωπο χτίσουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Τρομάρα μου!

ΦΛΩΡΟΣ

Μὰ πρέπει νάναι καὶ γυναῖκα

Νὰ γίνῃ ταῖρι τοῦ στοιχοῦ, ποῦ θυμωμένο
Μὲ τὴ γενιά τοῦ ἀρέντη μου εἶναι, γιατί πήρε
Τὸ ταῖρι του παπποῦς του μιὰ φορὰ. Καὶ θέλει,
Εἶπεν ἡ Δάφνη, τὸ στοιχὸ μονάχα... ἐμένα!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου! μάννα!

ΦΛΩΡΟΣ

Ὁ δύστυχος! γι' αὐτὸ σοῦ λέω

Ἐλα νὰ φύγουμε, προτοῦ τὸ μάθουν ὅλοι,
Καὶ λυσσασμένοι ἐρθουν ἐδῶ γιὰ νὰ σὲ πάρουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου! μάννα μου!

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Σμαράγδω, τί ἔχεις;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα!

τοῦ τὸ ἐφκίαν—εἶχε διαλέξει τὰ πιὸ γλυκὰ καὶ
μυρωδάτα σταφύλια καὶ τὰ φτασμένα σύκα χοντρά
σὰν τὸ γρόθο. Πάνου στὰ ξερόφυλλα τῆς ντραγα-
σιᾶς μισοζαπλωμένος καπνίζε τὸν μυρωδάτο καπνὸ
καὶ φυλάγει τὰμπέλια κοιτάζοντας μακριὰ καὶ ὁ-
λόγυρα· μὰ πιὸ πολὺ καὶ πιὸ συχνὰ βλέπει στὸ με-
νοπάτι γιὰ νὰ ξεδιαλῇ κανεὶν ἥσικον νὰ σαλίβει.
Ἡ Μήλιω τοῦ ὅμως ἔλλαξε δρόμο ἀναπάντεχα ἐ-
κείνη τὴ βραδιά κ' ἦρθε ἀπ' ἄλλον. Στέκεται κά-
του ἀπὸ τὴ ντραγασιὰ λίγο, δοκιμάζοντας ἓνα αἰ-
σθημα πῶς θὰ ἐβασίζονταν ὁ Κόλιας; νὰ τὴν καρ-
τερεῖ, κ' ὕστερα σουρᾷ ἀλαφρὰ μ' ἓνα χαμόγελο.
Τινάχνεται ὁ Κόλιας καὶ ἡ ντραγασιὰ του σειέται
καὶ τρίζει μὲ τὰ στεγνὰ φύλλα· οὐδὲ τότες κατε-
βάζει τὴ σκαλωσιά καὶ ἡ Μήλιω γραπατσώνεται
καὶ κάθεται σιμά του.

«Καλωσόρδεις» τῆς χαμογελάει καὶ τῆς ζώνει
τὴ μέση μὲ τὸ ἓνα του χερί.

Ἐκείνη δὲν τοῦ μιλάει, μὰ τοῦ καρφώνει δυὸ
λιγωμένα μάτια καὶ μὲ δάκρυα ρουθόνια καὶ
τρέμουλη τοῦ ἀφίγεται στὴν ἀγκαλιά του.

«Πιὸ μαργελη μοῦ ἔγινες τώρα», τῆς ἀνοίγει
τὸ στόμα ὕστερα ἀπὸ ὥρα. «Ἡ ἀρρωστία σου σέ-
καμε νὰ ξαναπαῖρες πάνω σου καὶ νὰ, ἡ μέση σου
ἐχόντρινε περισσότερο, τὰ χέρια σου ἐμίστωσαν.

Ὁμίνα ! γλύτωσέ με ! Θέλουν τὰ θεμέλια
Τοῦ γιοφύρι μ' ἐμὲ νὰ τὰ στοιχίσουν. Τόπεν
Ἡ Δάφνη.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ὁ μαύρο ριζικό ! τῶξερα ἡ δόλια
Πῶς τὸ γιοφύρι θὰ σὲ φάη. Μὰ δὲ θάφῃσω
Κανείς μὲς' ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ μου νὰ σὲ πάρῃ.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ὁμίνα ! ὦμί ! μοῦ τρέμει ὁ νοῦς μου καὶ παγώνει
Τὸ αἷμα στὶς φλέβες μου ! ὦμί ! μάννα, πεθαίνω!

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Παιδί μου ! δίπλα σου εἶμ' ἐγὼ καὶ μὴ φοβάσαι.

ΦΛΩΡΟΣ

Τὰ λόγια ἀφῆστε ! γλήγορα νὰ φύγῃ πρέπει.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ὅχι ! Ποῦ εἶναι ὁ Θωμᾶς ; δὲ θὰ μ' ἀφήσῃ κείνος.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ἀφοῦ ἔφυγε ἔτσι στὰ κρυφά, θὰ πῇ πῶς θέλει.

ΦΛΩΡΟΣ

Δὲν ἔφυγε· μὰ πῆγε μὴπως καὶ μπορέσῃ
Νὰ κάμῃ ὅλους τὴ μάγισσα νὰ μὴν πιστέψουν,
Τάζοντας πῶς αὐτὸς θὰ χτίσῃ τὸ γιοφύρι.
Προτοῦ περάσουν μέρες τρεῖς, μὰ ποῖος θ' ἀκούσῃ
Τὰ λόγια του ; ὅλοι τοὺς κοιτᾷ πῶς νὰ γλυτώσουν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου! χάνουμαι, κανείς δὲ μὲ γλυτώνει.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Παιδί μου, τοῦ Θωμᾶ τὸ πείσμα σὲ σκοτώνει
Κ' ἐμὲ τὴ μαύρη κ' ἐρημὴ μαζί σου ! ὦμίνα !

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Καὶ τὸ παιδί μου, μάννα μου, ἀφανὸς τάφῃνω.
Ὁμίνα ! ζωντανὴ σὰν πέτρα νὰ μὲ χτίσουν ;
Ποῦ νὰ κρυφτῶ νὰ μὴ μὲ βροῦν ; Μοῦ φεύγει ὁ
[νοῦς μου !]

Θὰ γίνω ταῖρι τοῦ στοιχίου ! Βασιὰ μου μοῖρα,
Γιατὶ στὸν κόσμῳ μ' ἔφερες ; Ἄλοι μου! ἄλοι μου !
Ἡ δόλια τέτιο θάνατο πῶς νὰ βλαττάω ;
Πῶς ζωντανὴ ἀφανὸς νὰ λῶ τὸ παιδί μου ;
Ἀκόμα τὴ χαρὰ δὲ γνώρισα τῆς μάννας
Καὶ μὲ χωρίζουν ἀπ' αὐτό. Δὲν κλαίω γιὰ μένα·
Δὲν ξεχειλίζει ἡ λύπη μου γιὰ τὴ ζωὴ μου·
Σοῦ κλέβουνε, παιδί μου, τὴ χαρὰ τῆς μάννας
Καὶ τὴ λαχτάρα τῆς ἀγάπης της, ὦμίνα !
Πῶς νὰ σωθῶ ἀπ' τὸ [Χάρο, ἐσὺ νὰ μὴ μὲ χάσῃς ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ὁ ! πῶς νὰ φύγουμε ἀπὸ δῶ ; καὶ ποῦ νὰ πᾶμε;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μήτε ὁ πατέρας σου τὴ δύναμη δὲν ἔχει
Νὰ σὲ γλυτώσῃ ἀπ' τῆς ἐρμὴς καὶ τὴν ἀφράνια.
Εἶναι γιὰ μένα τώρα Χάρος καὶ λαχτάρα.

ΦΛΩΡΟΣ

Ἐρχεται δῶθε, νὰ ! γι' ἀκούστε τὴ φωνὴ του.

ΘΩΜΑΣ

Σταθῆτε κάτω αὐτοῦ! κανείς μὴν ἔρθῃ ἀπάνου·
Φόβο νὰ φύγουμε δὲν ἔχετε· σταθῆτε κάτω.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Φεύγω· νὰ τὸν ἰδῶ φοβάμαι καὶ λυπᾶμαι.

ΘΩΜΑΣ

Ποῦναι ἡ Σμαράγδω; κίτρινοι τόσο γιὰτ' εἶστε ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Μὰς ἔμεινε αἷμα στὴν καρδιά μὲ τόσες πίκρες;

ΘΩΜΑΣ

Σιγὰ καὶ θὰ περάσουνε μὲ τὸν καιρὸ ὅλα.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τὸ ξέρουμε, μὰ ἂν ζωντανὸς κανείς μας μείνῃ.

ΘΩΜΑΣ

Ποῦναι ἡ Σμαράγδω; πῶς' τὴν ἀφῆκες μονάχη ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τώρα θάρθῃ κοιμίζει μέσα τὸ παιδί της
Κ' ἴσως ἡ μαύρη γιὰ στερνὴ φορὰ.

ΘΩΜΑΣ

Πῶς εἶπες ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Κακότυχς ! μπορεῖς νὰ τάρνηθῃς ἀκόμα,
Πῶς μὲ τὸ πείσμα σου τὸ θάνατο δὲ φέρνεις
Σὲ κείνους ποῦ σ' ἀγάπησαν μὲ τὴν καρδιά τους;
Τάρνίσαι ἀκόμη ὅτι σὲ νίκησεν ἡ Φύση ;

ΘΩΜΑΣ

Τί θές νὰ πῇς ; μὲ ξάστερα μίλα μου λόγια.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Κρατάει ἡ καρδιά σου τὴ Σμαράγδω νὰ στοιχίσῃς;

ΘΩΜΑΣ

Κατάρα ! ποῖος μὲ πρόδωσε ! Τί ἔκαμες, Φλῶρο ;
Τὸ ξέρεί κείνη ;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Νὰ τῇ θὰ στὸ πῇ μονάχη.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Λυπήσου με, Θωμᾶ μου ! Τάηδονοῦ δὲν ἔχω
Τὴ γλώσσα καὶ θρηνητικὰ νὰ τραγουδήσω
Τὸν πόνο μου, ποῦ οἱ πέτρες νὰ ραγίσουν κι ὅλοι
Νὰ συμπονέσουν ἄθελα στὴ συμφορὰ μου.
Ὁμί ! τὰ θρηνητὰ μου δύναμη δὲν ἔχουν !
Μέσα σὲ πέτρινες καρδιές νὰ φτάσουν κ' ἴσως
Τότες τὴ γνώμη ν' ἄλλαξαν ὅσοι ζητᾶνε
Τὸ θάνατό μου. Ἡ δύστυχῃ μὲ παρακάλια
Μονάχα δὲν μπορῶ τὸ Χάρο νὰ νικήσω !
Ποῦ νὰ προσπέσω ; τί νὰ πῶ ; πῶς νὰ τοὺς κάμω
Νὰ λυπηθοῦν τὴ νεότητά μου ; Ἄλοι μου ἡ μαύρη !
Τί ; θὰ μὲ θάψουν ζωντανή ; Τίτια τρομάρα
Ποῖος ἄνθρωπος δοκίμασε ποτὲ στὸν κόσμῳ ;
Ὁμί ! Θωμᾶ, λυπήσου με καὶ μὴν ἀφήσῃς
Τάγκαπημένο ταῖρι σου χωρὶς βοήθεια.
Ἐγὼ δὲν εἶμαι ποῦ σου γένναγα στὰ στήθια
Τὸ καρδιοχτύπι τῆς ἀγάπης ; καὶ δὲν εἶμαι
Ὁμίνα ! τοῦ παιδιοῦ σου ἡ μάννα; Νὰ μιλήσῃ
Τὸ δόλιο κείνο δὲν μπορεῖ γιὰ νὰ τὸ φέρω
Σ' ὅλους μπροστὰ τὴ λύπη μας μαζί νὰ ποῦμε.
Τί ἔφταιξα ἐγὼ ἡ βαριόμοιρῃ νὰ μὲ στοιχίσωσιν
Μὲς στὸ γιοφύρι, πρὶν πεθάνω, καὶ νὰ χάσω
Τὴ χάρη τῆς ζωῆς, τὰ χάδια τοῦ παιδιοῦ μου ;
Πίς μου ἕνα λόγο μοναχὰ πῶς θὰ μὲ σώσῃς,
Πῶς ἀφανὸς δὲ θὲ νὰ μείνῃ τὸ παιδί μας.
Παρηγοριὰς ἀχτίδα ἄς λάμψῃ στὴ ματιὰ σου.
Εἶναι σκληρὸς ὁ θάνατος καὶ τότε τρέμω !

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Δὲ σ' ἔτπα ἡ δύστυχῃ πῶς θές νὰ τὴν πεθάνῃς,
Πεῖσμ' ἀφοῦ τῶβαλες νὰ χτίσῃς τὸ γιοφύρι ;
Ποῖος ἀπ' αὐτὴ τὴ συμφορὰ θὲ νὰ μὲς θγάλῃ ;
Νὰ τώρα ἡ ἀπολαβὴ τῆς τέχνης σου κ' οἱ δοξες !
Ἐσὺ τὸ θάνατο δὲ φέρνεις στὸ παιδί μου ;

ΘΩΜΑΣ

Θάμουν τρελλός, ὅχι ἄκαρδος, ἂν ἡ δική μου
Γνώμη ἔφερνε τὸ θάνατο μὲ τέτιον τρόπο
Στὴ μάννα τοῦ παιδιοῦ μου, κ' ἂν ἀκόμα τώρα
Στὸ νοῦ μου εἶχα ἀδιαφάντευτὴ νὰ τὴν ἀφήσω.
Ποῖος εἶπε πῶς ἐγὼ θὰ σώσω τὴ ζωὴ μου
Κ' ὅλων τῶν ἄλλων ἄλλων χάνοντας τὴ δική της ;
Μὰ μὴ θαρρῆτε πῶς κανείς μας θὰ γλυτώσῃ.
Τρελλοὶ ἀπ' τὸ φόβο κρεμαστήκανε στὰ λόγια
Τῆς μάγισσας καὶ γι' ἄλλο τίποτα δὲ θέλουν
Ν' ἀκούσουνε· δὲν πρόσπεσα στὰ γόνατά τους ;
Δὲ χαμοσύρτηκα μπροστὰ τοὺς σὰ γυναῖκα;
Καὶ δὲν τὴν ξέχασα πτὴν περηφάνια μου ὅλη

Α, Μήλιω μου!..

Ἐγέλασεν ἐκείνη μὲ τὸ τρανταγμένο στῆθος
ποῦ ἐρούσκωσε μὲ τὸ γέλιο πρὸς πολὺ πρὸς τὰ
ὀμπρός.

«Τὰ νιάτα μου ἐγὼ δὲν τὰ χαλῶ γιὰ κανένα.
Τὰ θέλω νὰ τᾶξῃ ἕνας Κόλιας», ἀπαντᾷ.

Καὶ ξανασωπαίνουν πάλι καὶ οἱ δύο. Ἡ νύχτα
περνᾷ καὶ τᾶστέρια γυρίζουν πρὸς τὴ δύση. Ἐνας
αἰέρας δροσερὸς τοὺς φέρνει ὄρεξιν γιὰ ὕπνο. Τρῶνε τὰ
σταφύλια καὶ τὰ σύκα γελώντας πάντα μὲ τὰ
στειούμενα λόγια καὶ τοὺς βραίνουν περισότερο
τώρα πᾶ βλέφαρα πάνου στὰ μάτια· καὶ ἀποκοι-
μιοῦνται πάνου στὴ ντραγασιά.

Μὰ τὸ σκυλί ποῦ εἶταν δεμένο κάτω στὸν κού-
φιο πλάτανῳ μέσα ἐγουγούρισε κάπως. Ὁ Κόλιας
σαλεύει καὶ ξυπνάει καὶ τὴν Μήλιω. Κέναν δὲν
εἶταν. Ἡ Γκιόσα ὀνειρεύονταν.

«Καλύτερα νὰ μὴν κοιμηθῶμεν», τοῦ εἶπε ἀφθὴ·
«ἄς κουβεντιάσουμε».

«Καλύτερα νὰ μὴν κοιμηθῶμεν», εἶπε καὶ ὁ Κό-
λιας· «ἄς κάμουμε σμπόρο».

«Τί νὰ γίνεταί ὁ Γκουντῆς;» ρωτᾷ.

«Δὲν ἀκούσα τίποτα ἐδῶ καὶ μέρες τώρα. Οἱ
τσιγκάνοι ποῦ ἀπέρασαν τὴν ἄλλη φορὰ μοῦ μῆνη-
σαν νὰ σῆβρω καὶ νὰ σοῦ πῶ ὅτι δὲ θὰ ξαναέρθουν».

«Ἄς κάμει ὅ,τι θέλει τὸ λωλοπαῖδι», εἶπε ἡ
Μήλιω ὀργισμένη. «Τὰ σίδερα ὅμως ἐδῶ τὸν καρ-
τεροῦνε. Τὸ ψωμί του δὲ θὰ βροῖσκει ὕστερα νὰ τὸ
τρῶει πουμενά. Ὅλοι τὸν ξέρουν ἐδῶ. Καλὰ τὴν
ἴσασα ἐγὼ ἐκείνη τὴν ἀκούδα! Τί ἤθελε καὶ ἀφτὸς
στὴ μέση...»

Ξαπλώνει τὰ πόδια της καὶ σηκώνοντας λίγο
τὸ κοντὸ καὶ μπαλωμένο φουστάνι φωνάζει βρα-
χνιασμένη· «Ἀναψὲ ἕνα σπέρτο, Κόλια, ἀναψὲ ἕνα
σπέρτο νὰ φέεις καὶ νὰ ἰδεῖς».

Κάτου λίγο ἀπὸ τὰ δύο γόνατά της Μήλιως,
σὰν δύο καλτσόδετες χρυσότριχες, ἔλαμψαν τὰ μα-
δημένα μαλλιά τῆς Κάλως ποῦ ἐπεριτριγύριζαν
σφιχτὰ τὰ χοντὰ πόδια.

«Εἰσαι, μωρή, ἀγριογούνακα», τῆς βρόντησε ὁ Κό-
λιας σβήνοντας τὸ ἀνάμεινο σπέρτο. «Δὲν ἐλόγιαζα
νὰ φτάσεις ὡς ἐδῶ».

Καὶ ἀναψὲ. Ἡ θλιμμένη καὶ ἀρρωστικὴ μορ-
φὴ τῆς Κάλως περιδεμένη στὴ σκοῦρα μαγουλίκα
ἤρθε στὸ σκοτάδι καὶ τοῦ ἐκέντησε κατάβαθα μὲ
δύο πονετικές καὶ ἀσάλευτες ματιές. Κοιτοῦσε ἔτσι
μέσα στὴ νύχτα χωρὶς νὰ προσέχει τὴ Μήλιω ποῦ
σέρνεται στὰ γόνατά του καὶ ἀκουμπάζει τὰ χέρια του
στοὺς νῶμους του.

Ἐνα καλοθύμητο πρᾶμα τοῦ ἀγγίζει γιὰ μιὰ

στιγμὴ τὴ φαντασίᾳ σου καὶ ἔθελα σφαλνάει τὰ μά-
τια γιὰ νὰ τὸ ζωγραφίσῃς πρὸ ὀμορφῆς. Ἡ Κάλω
σκύβει στὴν πύρα μπροστὰ, μὴν ἄλλη μακρινὴ νυ-
χτιά, καὶ γυρίζει στὴ χόβολη τὰ καλαμπούκια ποῦ
σπάζουν καὶ φέινονται. Τὰ μαλλιά της ἔχουν γίνῃ
ἥλιος καὶ χρυσάφι καὶ οἱ ἥσκιοι τῆς ἀνεμοδαρμένης
ολόγας διαβαίνουν στὸ μικρὸ της θρόνο. Ὅλες
οἱ γειτονοπούλες τὴν κυκλώνουν, θαμαίνονται γιὰ
τὸ χρυσοστέφανο ἐκεῖνο καὶ τῆς λένε ὠραῖα λόγια
καὶ τραγουδάκια γι' αὐτό. Ἡ χαμηλοβλεπούσα
Κάλω κοκκινίζει καὶ τοῦ σηκώνει τὰ μάτια ντρο-
παλὰ καὶ ἄθῳα.

«Κι ἀσυνείδητος τώρα κουνάει κ' ἐλεφτερώνει τὰ
γόνατά του· καὶ σὰ νὰ τὸν τραβάει κανένας ἀπὸ τίς
τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ του, ἀπότομα τὸ ὑψώνει καὶ
κλωτσάει στὰ λαγόνια τὴ Μήλιω. Ἐκείνη ἀγκο-
μαχάει ἕνα «ὦχι!» καὶ σιμαζώνεται στὴν ἄλλη γω-
νὴ τῆς ντραγασιάς μὲ τὸ χέρι ἐκεῖ ποῦ τὴν ἐχτύ-
πησε, κοιτώντας τὸν ἀλίθῳα καὶ ροδισμένα.

«Γιατί, Κόλια;» τοῦ παραπονιέθηκε κατόπι.

Μὰ ἐκεῖνος συγκατοῦμενος ἀκόμα ἀπὸ τὴ χα-
μένη ἐκείνην ὀμορφιά, ποῦ τώρα σάπιζε, τὴν παίρνει
ἀπὸ τὰ πόδια καὶ τὴν ἀμπώχνει ὀξὼ ἀπὸ τὴ ντρα-
γασιά στὸν αἶρα.

Δὲ λείπει ἀκόμα τὸ θαρρετό της, μὰ ἀλλὰ

Μόνο γὰ νὰ τοὺς κάμω νὰ πιστέψουν ὅτι
Θὰ χτίσω τὸ γιοφύρι δίχως στὰ θεμέλια
Νὰ χτίσουν ὀλοζώντανη καὶ τὴ Σμαράγδω;
Μὰ ποῦ νὰκούσουνε καὶ ποῦ νὰ μὲ πιστέψουν!
Σὰ λυσσασμένοι χύμιζαν νὰ μὲ ξεσκίσουν,
Κι' ἂν μὲ θωρήτε ἀκόμα ζωντανὸ μπροστὰ σας,
Εἶναι γιατί φοβήθηκαν πῶς τὸ γιοφύρι
Δὲ θὰ χτιστῇ, ἂν ἐγὼ ἀπὸ πᾶνου τοὺς δὲν εἶμαι.
Ποῦθε νὰ φύγω; μὲ τί τρόπο ἀπὸ δῶ μέσα
Κρυφὰ νὰ βγάλω τὴ Σμαράγδω, ποῦ φυλάνε
Κ' ἔχουν τὸ σπίτι ὅλο ζωσμένο μὴν τοὺς φύγη;
Βῆμα νὰ κάμῃ πῶς θὰ φύγη, ἀπόφαση ἔχουν
Κι' αὐτὴν καὶ τὸ παιδί μας καὶ τὴν ἴδια εἰσένα
Μὲς στὸ ποτάμι νὰ σὰς πνίξουνε. Τὸ βλέπεις
Πῶς δὲν εἶναι στὸ χέρι μου; νὰ τήνε σώσω.
Κόσμος ποῦ θάνατο προσμένει ὥρα τὴν ὥρα
Στὸ θάνατό της κρέμασε κάθε του ἐλπίδα,
Καὶ δὲν πιστεύουν πῶς θὰ χτίσω τὸ γιοφύρι.
Ὅ,τι μπορῶ θὰ κάμω, μήπως τὴ γλυτώσω,
Μὰ ὅλα τοῦ κακοῦ θὲ νὰ πᾶν· θέλω δὲ θέλω,
Τῆς μάγισσας τὰ λόγια θὰ γενοῦνε κ' ἔργα.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου πάει, τέλιωσε
Κ' ἔφυγε κάθε ψέμα.
Ὁ χάρος μὲ θεμέλιωσε
Στοῦ ποταμοῦ τὸ ρέμα.
Κλάψε με, μάννα, κλάψε με
Κι' ἀποχειρίτησέ με.
Γιὰ πεθαμένη γράψε με
Καὶ νεκροστόλισέ με.
Φέρτε μου τὸ παιδάκι μου
Νὰ τὸ πρωτοφιλήσω,
Πρὶν ὅλο τὸ φαρμάκι μου
Στὰ χεῖλιά μου τὸ χύσω.
Ὁνειρο ἦταν καὶ πέταξε
Σὰν ὄνειρο ἡ χαρὰ μου,
Θωμᾶ μου· ἡ τύχη μου ἔταξε
Χαρὲς καινούργιου γάμου.

(Στ' ἄλλο φύλλο τελειώνει).

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΣΙΕΡΙΑΝΣ

παλαίθει νὰ βασταχτεῖ ἀπὸ τὸν ἕνα τῶν τεσσάρων
στήλων ποὺ κρατοῦνε τὴ σκεπὴ τῆς ντραγασιᾶς.

Σὰν πεινασμένος κάπρος ὁ Κόλιας τὴ σέρνει,
ὅξω καὶ προσπαθεῖ νὰ ξελύσει τὰ βραχιόνια της
ἀπὸ τὸ στήλο ποῦ τὸν ἀγκυλιάζουν.

«Κάτου, κάτω, ἄκαρδη!», ἔλεγε θολωμένος.

Μὰ ἐκεῖνη γδέρνει τὰ χέρια της στοὺς ρόλους
καὶ στὶς χοντρές φλοῦδες τοῦ ξύλου κι ἀναστενάζει
παρακαλώντας τὸν νὰ τὴν ἀφήσει νὰ φύγει.

Μὲ ἕνα δυνατό σάλεμα τὴν ξεκολνᾷ καὶ τὴν
κρεμάει ἐπὶ στὸν ἀέρα, σφίγγοντάς τὴν γύρω στὸν
ἀστράγαλο μὲ τὰ χέρια, μὲ τὸ κεφάλι κάτου καὶ
μὲ τὰ πόδια πᾶνου. Ἡ Μήλιω κουνᾷ τὰ χέρια
στὸν ἀέρα νὰ πιαστεῖ ἀπὸ πουθενὰ καὶ ἡ ζάλη κα-
τεβαίνει στὸ κεφάλι της τὸ ἀναποδογυρισμένο. Ἐ-
κλαιγε ἀσυγκράτητα.

Ἐάνου ὁ Κόλιας ταράζεται. Σὰ νὰ τὸν εἶχε
πλακώσει σ' ὅλον ἄφτον τὸ χρόνο ἕνας βραχνᾶς, τὴν
τιναρίζει, καθὼς τὴ βαστάει ἀπὸ τὰ πόδια, πρὸς τὰ-
ψῆλου καὶ σέρνοντάς τὴν μέσα μέσα στὴν ντραγασιᾶ
τὴν ἀγκυλιάζει σὰ μιὰ κούκλα καὶ τῆς γιομίζει τὸ
πρόσωπο ριλιὰ καὶ χάδια.

Εἶταν δυσκολοκατάβλητη ἡ Μήλιω κ' ἐφύς
ξανάρθε στὸν ἑαυτὸ της, μὰ δὲν εἶπε λόγο. Ἵσως
νὰ ἔνοιωσε πῶς ἐκεῖνο ποῦ ἔγινε εἶταν μιὰ ἀπὸ τίς
ἄγριες τρέλλες τοῦ Κόλια.

Τί;—Τόσα κορίτσια ἐπαιχνίδιζε ἄφτος καὶ γιατί
κι ἄφτην τάχα ὄχι;..

Μὰ σ' ἕνα ἀναφυλητὸ της σκύβοντας τὸ κεφάλι
τοῦ στὰ ξετραχηλιασμένα καὶ παγωμένα στήθια
της ἐμουρμούρησε μὲ πόνο· «Γιὰ νὰ σὲ δοκιμάσω,
Μήλιω μου...»

Λάρσα, 1905

ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΝΘΙΑΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΕΦΤΑ ΝΗΣΙΩΝ*)

Ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ὄνειρο μέσ' στὴ χαρὰ τοῦ Μᾶν
ὡς τὸν Καβομαλιά,
Σκιᾶχτρο στὰ Κύθηρα μπροστὰ, κάθε κορφὴ γελᾷ,
Καὶ κάθε ἀκρογιαλιά.

Λάμψεις, Ἰόνιο πέλαγο, σὰ νᾶσαι ἀπὸ διαμάντια·
Μιὰ ὁρμὴ πάντα ὀδηγεῖ
Σὰ χάρδια ἀπ' τὴν Ἑλλάδα σου τὰ κύματά σου ἀγνάντια
Ὡς τοῦ Ἰταλοῦ τὴ γῆ.

Καὶ μέσ' ἀπὸ τὸ πέλαγο τὰ Ἐφτάνησα χαράζουν
Πλασμένα ἀπ' τὸν ἀφρό,
Καὶ ἐψώνονται καὶ πλέκονται σεμνά, κι ἀναγαλλιάζουν,
Καὶ στήσανε χορό.

Κ' ἡ ἐφτάδιπλὴ δημοφάδα τοὺς ἐφτάφωτη εἶναι πούλια·
Γύρω ὑποταχτικούς
Ἐχουν τοὺς χρυσοδέλφινες καὶ τὰ θαλασσοπούλια
Κ' ἕνα τραγοῦδι ἀκούς:

«Σαράντα χρόνια πέρασαν· ὦ Μάννα μας, ἡ ἀγκάλη
Τοῦ ξένου εἶναι βραχνᾶς.
Αἶμα γιὰ σένα χύσαμε καὶ γίνηκε κοράλλι
Γιὰ σένα· μὴν ξεχνᾷς.

«Τοῦ κακοῦ ὁ ξένος μὲ λογιῆς δολώματα καὶ βρόχια
Καὶ μάγια μᾶς τραβᾷ.
Ἀπὸ τῆς γῆς τοὺς θησαυρούς, Μάννα, ἡ δική σου φτώχεια
Στοιχίζει πῶς ἀκριβὰ.

«Παρὰ τοῦ ξένου φόρεμα κι ἀρχοντικὸ στεφάνι
Μὲ λάμψη παρισσή,
Κάλλιο, ὦ Μητέρα, νὰ εἴμαστε σὰν τὰ χοιτάρια, φτάνει
Νὰ μᾶς παῖξῃ ἐσύ!

«Ἐμεῖς τὸ πίνουμε τὸ φῶς ἀπ' τὰ διὰ σου μάτια
Ποῦ εἰν' ἥλιος τῆς αὐγῆς,
Καὶ τοῦ κορμιοῦ σου τᾶχραντου τᾶχώριστα κομμάτια,
Μητέρα, εἴμασθ' ἐμεῖς.»

Ζάννυθο, χαῖρε, ὀλόανθη, Κεφαλλονιά, δουλεύτρα,
Ὡ Κύθηρα, ὦ Παξοί,
Κ' ἐσὺ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς, ὦ Κέρκυρα, μαγεύτρα,
Καὶ Ἰθάκη ἐσὺ ἀκουστή!

Χοῖρε κ' ἐσὺ τῆς Ρούμειλης γειτόνισσα, ὦ Λευκάδα,
Τοῦ ἀρματωλοῦ φωλιά,
Ἀκόμα τὴν ἡρώϊκὴ σου σπέρνει ἀναιριχάδα
Τοῦ ψάλτη σου ἡ λαλιά.

Τᾶνθια της πάντα ἡ λειμονιά, καὶ πάντα νὰ οἶς ἔχη
Καρπὸς ἡ ἐλιά, νησιά,
Καὶ πάντα ἡ Ἀφροδίτη σας ἀπάνω σας τὰ βρόχη
Τοῦ Ἀπρίλη τὴ θροσιά!

Πάντα, καθὼς ἀπ' τὸν καιρὸ τοῦ θεοῦ Ὁμήρου, ὅς τώρα
Ποῦ ἀνθίζει ὁ Σολωμός,
Καμάρι σας νὰ τᾶχετε τοῦ τραγοῦδιου τὰ δῶρα·
Καὶ ἡ γνώμη σας, ρυθμός.

Σὰ νὰ εἰστε Ἡλύσια, σ' ἐοῖς ἀρχαῖα στοιχεῖα καὶ νέα,
Μανάκια, δοξαστά,
Τοῦ Καποδίστρια ἡ ψυχὴ κι ὁ ἱσμός τοῦ Ὀδυσσεᾶ
Φιλιούνται ταιριαστά.

Ἀμποτε ἀπὸ τὸ ταίριασμα κι ἀπὸ τὸ φίλημά τους
Κάποιος νὰ γεννηθῇ
Πλάστης, ἀπᾶνω ἀπ' τοὺς γεγεμὸς κι ἀπάνω ἀπ' τοὺς θανάτους,
Μὲ λόγο ἢ μὲ σπαθί!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

*) Τὸ ποίημα τοῦτο ἔγραψε ὁ κ. Παλαμᾶς, καλεσμένος ἀπὸ τὴν «Κερκυραϊκὴ Ἀδελφότητα» ποῦ γιόρ-
τασε τὸ περὶ ἑξήκοντα ὅττην αἰθούσα τοῦ «Παρνασσοῦ» τὴν ἑνωσὴν τῆς Ἐφτάνηδος, ἀνήμερα τῆς
Κωσταντίνου. Τὸ ποίημα τὸ εἶπε ὡραῖα στὴν ἴδια τὴ γιορτὴ ἡ δα Εἰμαρμένη Ξανθάκη.